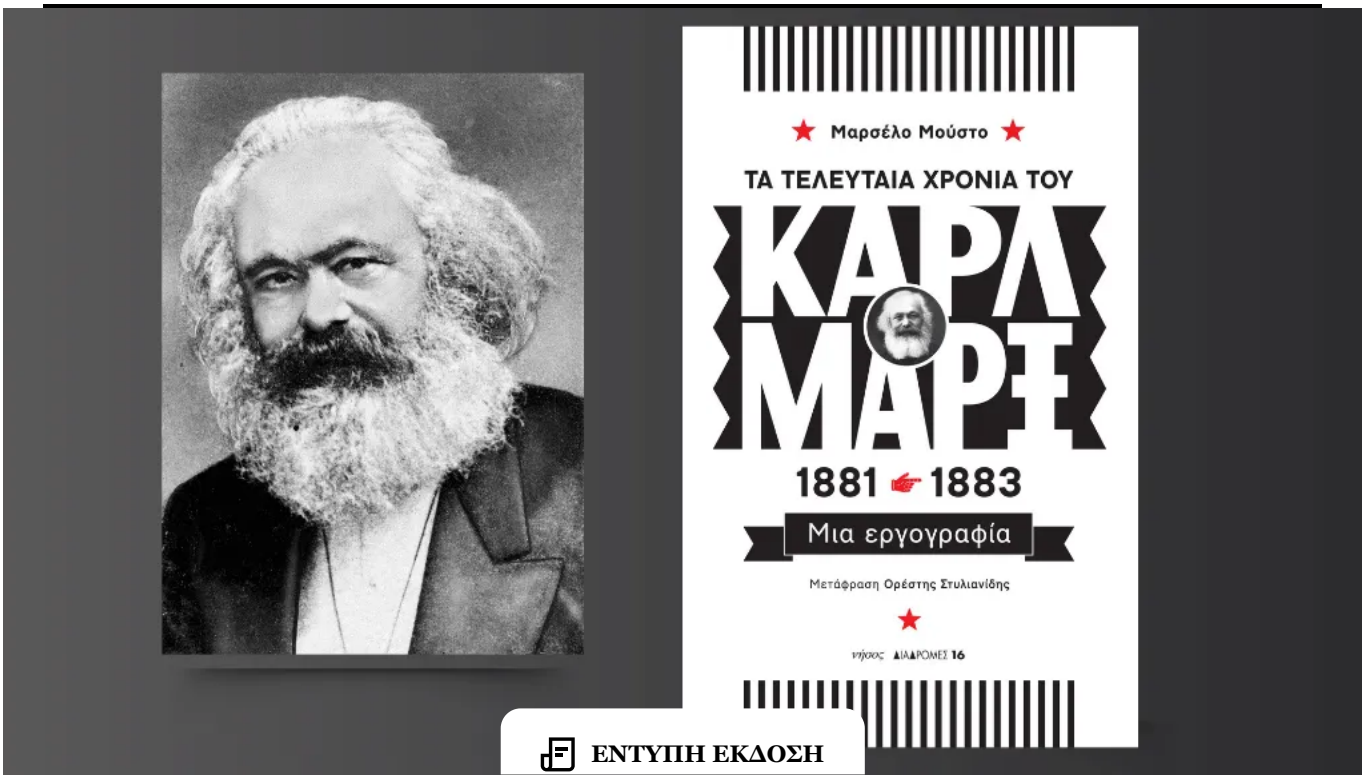
Ανεξάρτητη Συνεταιριστική Εφημερίδα
efsyn.gr

Ο άγνωστος «γερο-Μαρξ» που μας εκπλήσσει

ΥΠΟΓΡΑΦΟΥΝ

15.12.23 16:00

Τάσος Τσακίρογλου

Η εικόνα που συνήθως έχουμε για τον Καρλ Μαρξ είναι ενός θεωρητικού «βράχου», άκαμπτου στις πεποιθήσεις του, «αυστηρού» και ικανού να προκαλεί δέος. Ο καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Γιορκ, Μαρσέλο Μούστο, έρχεται να «διορθώσει» αυτή την εικόνα και να τη βάλει στις πραγματικές της διαστάσεις, αποδίδοντας ταυτόχρονα στον Μαρξ τις ανθρώπινές του ιδιότητες. Αυτό το κάνει με το βιβλίο του «Τα τελευταία χρόνια του Καρλ Μαρξ 1881-1883: Μια εργογραφία», από τις καλές εκδόσεις Νήσος, σε μετάφραση Ορέστη Στυλιανίδη.

Αυτά τα τελευταία τρία χρόνια της ζωής του ο Μαρξ, ο οποίος, σημειωτέον, βασανιζόταν από μια επίμονη βρογχίτιδα που συχνά γινόταν και πλευρίτιδα με αφόρητους πόνους, εργαζόταν αδιαλείπτως και αφιέρωνε τον περισσότερο χρόνο του στη μελέτη των διεθνών εξελίξεων αλλά και των επιστημονικών επιτευγμάτων της εποχής του, διαβάζοντας πότε γεωλογία, πότε φυσική, πότε χημεία και πότε ιστορία. Ταυτόχρονα στο Λονδίνο, όπου διέμενε τον περισσότερο χρόνο, δεχόταν επισκέψεις από συνδικαλιστές, θεωρητικούς του εργατικού κινήματος και ηγέτες εργατικών αγώνων. Μάλιστα, ένα από τα τελευταία δημοσιευμένα κείμενά του ήταν το «Σχέδιο Προγράμματος του Γαλλικού Εργατικού Κόμματος», κάτι που αποδεικνύει τους δεσμούς του με το «πραγματικό κίνημα». Οι θεωρίες της προόδου που κυριαρχούσαν στον αιώνα του δεν τον έκαναν να πιστέψει στην αυτόματη ανάπτυξη της ιστορίας ή στον υποτίμηση του ρόλου του ανθρώπινου παράγοντα. «Απέρριπτε οποιαδήποτε άκαμπτη σύνδεση των κοινωνικών αλλαγών με τους οικονομικούς μετασχηματισμούς και μόνο», μας λέει ο Μούστο. Και προσθέτει: «Εδώ και αρκετό καιρό είχε συνειδητοποιήσει ότι το σχήμα της γραμμικής εξέλιξης μέσω του “ασιατικού, αρχαίου και σύγχρονου αστικού τρόπου παραγωγής” που είχε σκιαγραφήσει στον πρόλογο της “Συμβολής σε μια κριτική της Πολιτικής Οικονομίας” ήταν απολύτως ανεπαρκές για την κατανόηση της κίνησης της ιστορίας».

Παρότι θεωρούσε ότι ήταν πιθανότερο η επανάσταση να ξεσπάσει στις αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες (Αγγλία, Γερμανία κ.λπ.), στα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Μαρξ, μας λέει ο Μούστο, «άρχισε να βλέπει τη Ρωσία διαφορετικά, αναγνωρίζοντας πως ορισμένες αλλαγές που βρίσκονταν εκεί σε εξέλιξη, ενδεχομένως, δημιουργούσαν τις συνθήκες για έναν μείζονα κοινωνικό μετασχηματισμό». Αναφερόταν, βέβαια, στη ρωσική αγροτική κοινότητα, τη γνωστή ως «ομπτσίνα», για την οποία θεωρούσε πως μπορεί να γίνει το σπέρμα μιας μελλοντικής σοσιαλιστικής κοινωνίας.

Ο Μούστο υπογραμμίζει σε πολλά σημεία του βιβλίου του την άρνηση του Μαρξ να προχωρήσει σε εκφράσεις που «θα μπορούσαν να υποδηλώνουν ένα καθολικό μοντέλο σοσιαλιστικής κοινωνίας, κάτι που θεωρούσε ανώφελο και αντιπαραγωγικό». Μάλιστα «τσιτάρει» τον ίδιο τον Μαρξ, ο οποίος στον Επίλογο της Δεύτερης γερμανικής έκδοσης του Πρώτου Τόμου του «Κεφαλαίου» τόνιζε ότι «το να γράφει συνταγές [...] για το μαγειρείο του μέλλοντος» δεν τον ενδιέφερε καθόλου, ενώ αλλού ανέφερε ότι «ουδέποτε καθιέρωσα ένα “σοσιαλιστικό σύστημα”». Ο Μαρξ που μας παρουσιάζει ο Μούστο βρίσκεται